

Tisztán, vidáman, bölcsődén

A 19. század közepén a városi szegény asszonyok nem ritkán már két héttel a szülés után kénytelenek voltak visszamenni dolgozni a gyárba, napszámba. Számukra nagy segítséget jelentett 1852-ben az első hazai bölcsőde megnyitása. A jó szándék és a nagyfokú higiénia dacára az új intézmény kezdetben erős marketingre szorult.

Idősebb nénye, az első hazai óvoda megnyitása után huszonnégy évvel, 1852-ben kezdte meg működését az első pesti bölcsőde. A Kalap utcai (mai Irányi utca) intézményt kifejezetten szegény munkáscsaládok gyermekei számára hozták létre. Az alapítók egyike Majer István katolikus pap volt, aki műkedvelő íróként is tevékenykedett. A következőkben egy általa írt népszerűsítő iratot közlünk, amely számos tanulsággal szolgál a munkásasszonyok helyzetéről, a bölcsőde úttörő szerepéről, és a korabeli marketing fortélyairól.

A dramatikus történet szerint a vidékről Pestre látogató István gazda az egyik belvárosi templomból kifordulván meglátja a Bölcsőde feliratot, s mivel igen szomjazik a tudásra, bemegy, hogy megtudakolja az ott dolgozó orvostól és paptól, mi fán terem ez az intézmény. A szöveget kis kihagyásokkal, betűhív formában közöljük.

. **A pap:** Lássá kedves földim, itt sok csecsemős kisdedit lát, a legfiatalabbik 14 napos, a legöregebb 2 éves, s mindannyian szegény munkás embernek gyermekei, kiket itt keresztény szeretettel ápolunk.

. *Istrán gazda:* Hát nincs anyjok? mért hozzák ide?

. *Az orvos:* Barátom! a nagy városban sok az ember, s az élet drága, itt az anyám-asszonynak ugy napszámba kell mennie, mint az apám-uramnak, különben felkopik az állók; s ez szerint a férj elmegy fát vágni, favarozni, vagy napszámba, az asszony elmegy a gyárba, vagy mosni, mángolni, napszámba, s ekkor mit csináljanak szegény kisdedeikkel? hát biz azok kénytelenek sokszor az ajtót rájuk zárni, s így a nedves, dohos, sokszor földalatti pinczelakásban éhen, piszokban naphosszat fetrengvén nem csoda, ha elnyomorodnak, de így a kisdedek nagy számban el is halnak.

. *Istrán gazda:* Szegény ártatlan lelkek!

. *A pap:* Fájdalom, hogy ez így van, és sokszor iskolás gyermekeket a kisebb gyermekek őrzésére honfognak, s persze itt sok szegény egy házba szorul, megesik, hogy 10 gyermek is együtt fetreng, kik magokra lévén hagyva, de még az öregektől is sem sok jót tanulnak, a legpajzánabb dévakodással töltik az időt, egyik a másikat rontja.

. *Istrán gazda:* Nem jó van ez így! hisz ezekből könnyen dibdáb ember nő!

. *A pap:* Helyesen beszél kegyelmed; ezért a jó emberek más nagy városokban is azt gondolták ki, hogy felebaráti szeretetből Isten dicsőségére összeadnak, s olyan ápoló-intézeteket nyitnak, mellyekben a becsületos munkások mikor dolgozra mennek, kisdedeiket reggel betehessék, azok ott gondosan ápolatassanak, s munka után minden anya ismét édes magzatját este haza vihesse.

. *Az orvos:* Lásza kend: ez a Bölcsőde; itt rendre illy szegény munkások gyermekeik vannak, egy gyermekért egy napra 2 krajczárt fizetnek, s kap jó szállást, ételt, ágyat, tisztát, mindent;

itt ez az első gyermekecske 3 hónapos egy utczaseprőnek leánykája, a második tegnap mult két hetes, ez egy favágónak fiacskája, a harmadik vidám kis angyal egy mosónénak fél éves fia, a negyediknek anyja fabrikába jár szivart csinálni, ez már szépecskén játszik, s így rendre látja kend barátom, hogy milly tiszták, vidámok; az, kit az ápolóasszony épen most füröszt, ugyan jókat sikolt, de ez így szokott lenni a gyermekekcskéknél.

Istrán: Jaj, uram, sirásrivás nélkül az urfiak sem nőnek fel.

Az orvos: Lássá kend, itt azután örködik egy derék férfigazgató, ki maga is családapa, ide eljárnak jó szívű asszonyságok, az orvos is után néz, aztán van tisztaság, rend, s úgy gondoljuk, hogy ide minden jó édes anya bizvást elhozhatja gyermekét.

Istrán gazda: Hisz uram, ilyen becsületes helyre magam is be tudnám hozni bár egyetlen fiacskámat.

A pap: Lássá kegyelmed, itt történt a folyó 1852-ki martius havában Teréz-külvárosban egy mosóné csecsemőjét a bölcsőben lekötötte (a korabeli szokásoknak megfelelően szorosán bepólyálta – O.I.), elaltatta, s egy fehér kendővel betakarta; a szegény asszony ugyan azon háznak tulsó zugában egy más lakónál mosott, s az ajtóhoz háromszor is elment hallgatódzni, de gyermeke csendességben volt, még örült is neki; azonban mégis megsokalta a csendet, bemegy a házába, s azonnal jajgatással ki is rohant, mi is történt? a kisdéd fölébredt, ajkaiival a borító kendőt be-beszopta, s meg is fulladt. Valóságos történet, s úgy-e jobb lett volna Bölcsődébe adni?

Istrán: Tisztelendő uram, magam is értem már sok illy gyászos esetet.

Az orvos: Barátom, hát a görvélyes, szem fájos, s tisztátalanságban

elfekélyesedett gyermekekről mit szóljunk? s több mint fele elhal szegény munkások gyermekei közül, s miért? többnyire gondatlanságból, mert biz egy szegény napszámos asszony nem fizethet gyermeke ápolásáért 4 pengő forintot.

...

. **Az orvos:** De hisz már sok más jótévőnk is akadt, az ország primása főm. Szitovszky János ő herczegsége is áldását küldé, és 70 pft adományozott, gróf Forrayné (Brunszvik Júlia, az óvodaalapító Brunszvik Teréz unokahúga – O.I.) ő nagysága évenként 50 pft, a város községtanács 600 pft, egy névtelen 300 pft és sok más nemes és polgári asszonyság és férfit is szép sommát adtak össze; s nézze barátom ezt a sok szép ingecskét, fejkötőcskét, kendőcskét s egyéb ruhácskát, ezt többnyire az apáczáknál és néhány más nevelő-intézetekben levő iskolás leánykák ingyen készítették.

. **Istrán gazda:** Ez mind dicső! ugyan dicsérem az eszemet hogy ide benéztem. – Már bocsássanak meg az urak hogy egyet kérdezek; falun is sok kisdedit elzárnak, vagy munka közben erős időjárásban is kivisznek; nem lehetne-e falun is Bölcsődét nyitni?

. **A pap:** Kedves földink, hogy ne lehetne, a falu bábája mellé rendeljenek kegyelmetek kevés fizetés mellett egy szegény becsületos asszonyt, a szoba se sokba kerül, aztán falun csak akad nem egy jó szívű adakozó, ki tejet, ki czipót szán Isten nevében, s hidje kelmed, hamarább előteremthetik falun a Bölcsődét, mint itt.

. **Istrán gazda:** No köszönöm a jótanácsot, itt a parolám, hogy mához 8 hétre nálunk is megnyilik a Bölcsőde.